

THE YELLOW WALLPAPER:
THE VISIBILITY OF THE TRANSLATOR

By

Anna Grigoryan

Presented to the
Department of English & Communications
in Partial Fulfillment of the
Requirements for the Degree of Bachelor of Arts

American University of Armenia

Yerevan, Armenia

May 24, 2018

Abstract

The Capstone project reviews the recent transformation in the field of translation in Armenia. The comparison of the Soviet-time translation and modern translation in Armenia evokes the leading question about the visibility of the translator. The project questions the old methodology of translation, and based on the Armenian translation of Charlotte Perkins Gilman's *The Yellow Wallpaper*, tries to find a fresh method of transmitting the foreign text into Armenian. The questions of translatability of the text, its cultural and linguistic contradictions and the theme of gender equality are analyzed. Throughout the project, the main goal and the methodology of achieving it are discussed.

The second part of the Capstone displays the practical comparison between the source and translated text. By bringing examples from the original and translated text, the decisions of the translator become more grounded and understandable. In this part, the reader gets the chance to visualize the linguistic as well as cultural and historical challenges that the translator had to face.

Introduction

Translation is at best an echo.

George Borrow

Translating works of literature is one of the oldest ways to create firm bridges connecting different cultures and languages. It is a rough mistake to view translation as a process of transmitting words of one language into another. Behind each good translation lie thick layers of research, curiosity and of course great effort of making the foreign culture and history intelligible for the reader.

The decision to translate Charlotte Perkins Gilman's *The Yellow Wallpaper*, was not one of the spontaneous ones. From the very first sight, the story has nothing to do with the Armenian reader and the culture that they are within. But considering the fact that during the past few years, the feminist movement and the translation culture have reached a new level in Armenia, I decided to "steal" the short story from the American literature, American feminists and even from its worldwide reader and bring it to the Armenian small, but in any ways, group of readers.

The Yellow Wallpaper is a unique text for translation because first, it challenges the Armenian translator with its rich cultural and linguistic similarities and differences. Second, it puts you in front of a significant decision; to stay invisible and do a reader-oriented translation, or to become visible to not to betray the author. The text gives space for creative freedom but at the same time establishes fixed borders that cannot be overthrown.

The Capstone consists of two parts. In the first chapter, the reader will get acquainted with the leading question and the theoretical base of the research. The second part will analyze the existing traditions of the “culture” of Armenian translation, and it will justify the choice of the translator of becoming visible in the translated text.

Literature Review

The untranslatability of a particular text is based on several factors: the relationship among languages, culture, social ideology and of course, shared experience between nations. As Schulte and Biguente claim translations are one of the most necessary tasks of any literature. And the challenges existing between the languages cannot be the obstacles to the cross-cultural adaptation (1992).

The universalism theory claims that because of the existence of linguistic universals there cannot be an untranslatable text. According to this theory, languages have the potential of expanding their linguistic borders when they meet extra-linguistic nuances foreign to their cultural and often social experience. Following the universalists' approach, Noam Chomsky created a new linguistic theory called "Universal Grammar" where the language divides into two parts. The deep level expresses the meaning, and the surface is the form. According to Chomsky the translatability of any text is possible if the closed texts are concerned.

In contrast to the universalism theory, monadism theory stresses that each linguistic group interprets and understands the reality in different ways. The untranslatability of the text can be based on the fact that people speaking different languages perceive reality differently, thus the text that is written in one linguistic form cannot be interpreted into another without the distortion of the reality within the text. This approach also explains the phenomenon called cultural untranslatability, which occurs when "a situational feature, functionality relevant to the source language text, is completely absent from the culture of the target language" (Catford, 1965).

A more recent approach called 'deconstruction' was created by Jacques Derrida, who tried to understand the connections between a written word (text) and its meaning. According to deconstruction theory, the translation is the re-written form of the original text. A two-sided

dependence occurs between the original and the translated texts. Gentzler, in his *Contemporary Translation Theories* (1993), discusses the significance of self-reflection and independence of the language. Deconstructionists view the process of translation as a constant transformation of the text through languages (Samuel, 2007). And that is why in this approach, translators, instead of using domestication techniques, use footnotes so that the reader can experience the foreignness of the original and fully understand its cultural and linguistic contexts.

As Lawrence Venuti mentions in the book *The Translator's Invisibility: A History of Translation* (1995), today, when people read a translated version of any text, they pay more attention to the smoothness and readability of the text. People expect an “illusion of transparency” in the translated version, so it will read as if it is the original text. But Venuti goes deeper into author-translator relationship and puts the invisibility of the translator under a question.

Another school of translation gives more value to the presence of the foreignness of the original within the translation. Nabokov, for instance, claims that the translated text should reproduce only the original text. He gives more value to the worst literal translation rather than to “the prettiest paraphrase” (Nabokov, 1964). So the invisibility of the translator and visibility of the author has been and continues to be one of the most important issues in translation studies.

The questions about the translator's role vanish when we speak about how he/she should connect two languages that from the first sight are complete strangers to one another. But Walter Benjamin, a German Jewish philosopher and cultural critic, in one of his essays called *The Task of the Translator* (1923), emphasizes the kinship that exists among languages. Benjamin argues that in fact, languages are independent of the historical relationship and that they are not strangers to each other (Benjamin, 1923). By saying this, Benjamin does not claim that the

translation and the original text should look alike. The acceptance of the similarities among languages gives the translator an opportunity to observe the relationship of languages during the process of translation. It also pushes the translator to the point where he/she sees the shortcomings of his/her language and tries to fix them.

Despite the independence of the language, the context of the text can have an immense influence on the translation. For instance, in feminist theory of translation in the section called “supplementing,” the language of the translation is not considered to be independent and self-reflective as it was in the case of deconstruction theory. In feminist translation theory, the language and content can be supplemented to make the original text applicable and meaningful to a foreign language-speaking readership (Flotow, 1991). The feminist interventions in translation make the translator show his/her presence in the translated version.

But as Flotow mentions in *Translation and Gender Translating In the “Era Of Feminism”* (1997), feminist translation and writing can and should exist in the communities where there is a need for that type of texts. The translators pay more attention to the content and are more reader-oriented rather than author-oriented. For feminist (gender) translators the invisibility of the translator is not essential. The most significant mission for them is to get the message to the reader as clear as possible.

In the 19th century, an “epidemic” of hysteria started in America. The word ‘hysteria’ is a term describing a wide range of nervous disorders and primarily attributes to women. American physician Silas Weir Mitchell gives the symptoms of serious nervousness, which gradually transforms into hysteria, saying that women could not accomplish simple household chores; they had certain disabilities; felt exhausted and often unemotional (Mitchell, 1904).

On the one hand, hysteria had 75 pages of possible symptoms, and the list was considered being incomplete (Briggs, 2000). The majority of women at that time had several symptoms listed in those 75 pages. The role of the woman was gradually changing from just being a household to socially active figure. And it is not surprising that exactly at this point an epidemic of “nervous weakness” started. According to Laura Briggs, the cause of the illness was characterized as “overcivilization.” Bringing the phenomenon of hysteria into the society men created a new way of keeping women at home (Briggs, 2000).

Edward Said in his book *Orientalism*, in details discusses the power of knowledge, and how that power can create, change and re-establish the Orient. Besides discussing the power-knowledge structure, Said also pays close attention to the post-colonial gaze. Gaze is the act of seeing something or someone and at the same time, realizing that you are being seen, too.

Linda Nochlin in her *The Politics of Vision: Essays On Nineteenth-century Art and Society*, explains the controlling gaze, which is much similar to Said’s postcolonial gaze. The important difference is that Said shows how the exteriorized gaze is taken by the Orient and transformed into the interiorized gaze. And this is why he starts his book with Marx’s quote “They cannot represent themselves; they must be represented.” Whereas, Nochlin does not argue that the Orient accepts the gaze, but instead the Orient’s existence is based on the controlling gaze (Nochlin, 1989).

While Said speaks about the two-sided gaze, Bell Hooks discusses the oppositional gaze. During the 20th century in the film industry, because of the dominance of white womanhood, the figure of a black woman was misrepresented. It was the time when one's gaze could be dangerous (Hooks, 1992). In contrast to the post-colonial and controlling gaze, the oppositional

gaze demonstrates a specific form of resistance. The understanding of the oppositional gaze was one of the cornerstones of the first-wave feminist movement.

Central Research Question

The leading question of the capstone project is the following:

Taking into consideration the cultural, historical and linguistic characteristics of Charlotte Perkins Gilman's *The Yellow Wallpaper*, is it possible to do a reader-oriented translation while showing the visibility of the translator?

- What translation methods and theories should be implemented, to achieve a final result that is both reader-oriented and close to the original text?
- What stylistic choices should be made to fit the foreign text within the cultural and historical frames of Armenian literature?
- What are the barriers of Armenian translation methodology and how to overcome them?

The questions were addressed first, by doing research to find out the psychological, historical and feminist influences on the short story. After this, the question of whether this specific story is translatable into Armenian occurred. To answer the question first, I had to ask “what are the challenges that the translator usually faces during the process of translating a culturally unique text?” And second, I need to find what particular methodology of translation should be chosen for this specific story.

Critical Introduction to the Project

Translating Like a Ninja

Nowadays, when modern literature develops all over the world, knowing languages is the most important tool to have access to the original books. In countries like Armenia, which literature is not well-known, people who know languages, have the privilege to read the originals, but others have to trust translators. By saying this I in no ways, mean that there is no developing literature in the “consumer” country (in this case Armenia) and that the existing one has any less value compared to the best sellers of the world literature. The significant part of this comparison is the reader. For instance, in America, the reader gains first-hand experience while reading Faulkner, Hemingway, or Steven King. But the Armenian reader, who has at least once heard these names, and does not know English, he/she has to read the translated versions. And this situation creates a massive gap between the experience that the American reader had from the book and from the one that American reader got from the same book.

In Armenia, the culture of translation is in its transformation period now. While speaking about Armenia, it is mandatory to remember the fact that this is a post-Soviet country, which had to go through numerous limitations, to have the literature (both translated and not) that it possesses now. During those years, under the strict regulations of the government, the methods and approaches to a foreign text played a major role in developing the tradition of translation that is present now. And understanding the above-mentioned elements gives us the freedom to look at

the Armenian translation culture with understanding but at the same time, with an open mind and judgmental eye, so that it won't influence the newly developing traditions.

The Armenian reader, born and raised in Soviet time, has different requirements from literature compared to the new generation. While reading a translated text, they expect the text to look and sound like it has been written in their native language. Lawrence Venuti (1995) in his book *The Translator's Invisibility* says,

A translated text, whether prose or poetry, fiction or nonfiction, is judged acceptable by most publishers, reviewers, and readers when it reads fluently, when the absence of any linguistic or stylistic peculiarities makes it seem transparent, giving the appearance that it reflects the foreign writer's personality or intention or the essential meaning of the foreign text—the appearance, in other words, that the translation is not in fact a translation, but the “original (p.1).

And this is precisely how the Armenian reader judges a text. But during many years, translators had to domesticate foreign texts, make them intelligible in Armenian context, therefore changing and rewriting several aspects of the text, and all this because foreign texts usually, do not share the Armenian historical, cultural and most of all linguistic background. Venuti says, “The illusion of transparency is an effect of fluent discourse, of the translator's effort to ensure easy readability by adhering to current usage, maintaining continuous syntax, fixing a precise meaning” (p.1).

This statement contradicts itself; it covers the real meaning of the translation. The word “illusion,” and the phrase “fixing the precise meaning,” precisely show what the reader wants from the translator. But at the same time, this sentence illustrates what the translation does not

and should not do. “Under the regime of fluent translating, the translator works to make his/her work “invisible,” producing the illusory effect of transparency that simultaneously masks its status as an illusion: the translated text seems “natural,” i.e., not translated” (p.5). But while making the text look as if “not translated,” there is a huge risk of “reducing individual authors’ styles and national tricks of speech to a plain prose uniformity” (p.5). And this is why, while reading Hemingway’s writing translated in Armenian, the reader does not experience the effect of author’s repetitions, the masculinity of his writing style; he/she does not feel the mystery and endless adventure mood in Rowling's *Harry Potter*. The translation does not cooperate with the original source, in the way how the translator “self represents” and “identifies with the author.”

In other words, the Armenian translations of the Soviet and even post-Soviet era, are mostly reader-oriented. The translator cannot and should not identify himself as an author. As Walter Benjamin (1996) says, the task of the translator is as clearly defined as the one of a poet. When the process of translation begins, there is a significant decision to make; decide the aim of the translation. If the process is done just to praise the flexibility and richness of the native language, by merely domesticating the foreign text, in this case, the author, his/her writing style and the reader lose their importance. But when the aim is to keep the foreignness of the text, and familiarize the reader with the foreign literature, culture and author, by giving them chance to experience the foreign literature, in this case, the borders of the native language have to be pushed, and the established limits need to be broken.

Why *The Yellow Wallpaper*

The urge to translate the story into Armenian came right after reading the piece. But gradually, during the process, a complex question arose: is the text even translatable?

Of course, from the technical point of view any text, the combination of words that expresses a specific meaning is translatable. The A.I. (Artificial Intelligence) of Google is the best example showing that anything can be translated if it consists of linguistic units having meaning. But the A.I. does not care about the basic disunion between the original source and the target language, it lacks the data about cultural context and intelligibility, and the machine mind does not take into consideration the manner in which the translated text will be perceived. In other words, the A.I., which can be equivalent to a not skilled translator, does not face the problem of making a decision. But the high quality translation always requires the ability of decision-making.

Translating a text that has a creative mind standing behind its back, is a desperate attempt to recreate the original and align with the author. First, let's view *The Yellow Wallpaper* as a text; as a pile of different linguistic elements including euphemisms, idiomatic expressions, convoluted syntax, etc. When we "throw away" the creative aspect of the literary text, the skeleton, which is the main supporter of the body, welcomes the translator with its rough edges. *The Yellow Wallpaper* is written in "transforming language." Which means, the language, its tone and the level of formality changes, while the story progresses, and the character evolves. The translator had to take into consideration the century in which the text has been written, as the text has numerous out-of-use vocabulary the education level of the protagonist, and of course, the fast developing situation in which the story unfolds.

The Yellow Wallpaper encapsulates historical cultural and psychological references. It is a condensed mixture of anger derived from misunderstanding, inequality, misrepresentation and most of absence of self-reflection. As Walter Benjamin (1996) says, “The intention of the poet is spontaneous, primary, graphic; that of the translator is derivative, ultimate, idealization.” And to keep that raw burning core of the work, the translator as a chameleon has to transform into the coauthor, who does not want even a tiny piece of the story lost in the target language that often swallows huge chunks of the creative product and gives the dry text to the reader. And exactly at this stage of the translation, the question about the visibility of the translator arises.

The choice to translate *The Yellow Wallpaper* was not based on “I like it so I’ll translate the story.” But it rather has the thorough research about the feminist writing in Armenian literature, the historical background of the short story, the biography of the author and the cultural tolerability of the languages. The decision is also based on the aspect of relevance and its need in the target culture. Besides this firm base there is also the desire to challenge the target (native) language, its old traditions of translation and by openly showing the presence of the translator to test the readers, and make them accept and see the foreignness of the story.

Was the yellow that bad?

While reading the story for the first time, without the required background, it might seem a banal feminist story, demanding equality and even freedom. Though, the author gives numerous hints throughout the story about the motive of writing, about the personal experience and historical situation, to fully understand and dive deep into the analysis of the story the reader need to know specific information.

Charlotte Perkins Gilman based the story on her own experience of getting treated from so-called Hysteria. During the 19th century, a new epidemic of a special kind of mental illness began in America. The illness was called 'Hysteria,' derived from the Latin word womb (Bauer, p. 144). As S. Weir Mitchell, the physician who "treated" Gilman, and "inspired" her to write the short story, in his *Nervousness and Its Influence on Character* claims that the nervousness of patient, in the best case "once a normal person" and in the worst "a silly woman who is to a high degree nervous and feeble" and who "craves for pity and likes power," leads to "physical failures, which create Hysteria." And later on, Mitchell continues to describe the symptoms of Hysteria: convulsive acts, cry without reason, twitching of the face, being uncontrollable and weak. The same symptoms we meet throughout *The Yellow Wallpaper*, as the narrator slowly sinks into her madness or as it was called 'Hysteria.'

Another key concept of the story that has strong connections to Gilman's treatment is the "Rest Treatment." First, it was designed by Weir Mitchell and included not much then complete seclusion, minimum brain activity, conversations and physical activities. Later on, as Mitchell notes in his *The Evolution of the Rest treatment*, he included massage and electricity. In this lecture, Mitchell appears as the most successful psychiatrist of the time, who helps women to overcome the "hopeless invalidism." The term was created in the 19th century and referred to the state of middle-class white women, who had chronic illnesses (Bauer, p.147).

Mitchell, in his lecture about Invalid Women, speaks about the short story and Gilman's treatment referring to her as "Mrs. G.", saying that it helped. "In ten days I was sure the woman had found a new tonic, hope and blossomed like a rose. Her symptoms passed away one by one."

Whereas, while telling about her treatment in a short essay "Why I wrote The Yellow Wallpaper," Gilman rejects Mitchell's rest treatment. Moreover, Gilman says that work and only

work saved her from that situation because work is “in which joy and growth and service are, without which one is a pauper and a parasite...”

Choose Visibility

The chapter is divided into two parts. In the first one the visibility of the author will be analyzed, and in the second part, the analysis will present the relationship of the traditional Armenian translation “rules” and the translator’s visibility in the text.

Now, when we know the background of the short story, it’s important to understand how and why it was written. While reading the story, the reader is under the control of the narrator. First of all, it is written in the form of a diary, which puts the reader under the control of the narrator. The narrator is one step higher because the reader does not have the chance to see the events from the second or even third point of view. This condition creates a narrator who cannot be fully trusted. And if we consider the fact that the narrator (the same as the main hero) goes “mad” at the very end of the story, the reader is left with a number of questions.

The confusion of the reader, who either has to believe in the truthfulness of the story or fully reject it, is deliberately created by the author. Gilman, after her “treatment,” did not have a voice to say that Mitchell’s methods do not work, and even worse, they do great harm to his patients. Mentioning the therapist’s name in the story, she not only ties it with the reality but also openly states, whatever was ignored for years.

“John says if I don't pick up faster he shall send me to Weir Mitchell in the fall.[...] I had a friend who was in his hands once, and she says he is just like John and my brother, only more so!”

Before *The Yellow Wallpaper* was written, nobody could imagine what the “epidemic of Hysteria” felt like. And after the publication, the first negative, full-of-anger reactions were from men, mostly doctors. And that was the reaction Gilman expected and even wanted. “This was funny. The story was meant to be dreadful and succeeded.” But besides being a therapeutic type of writing, the aim of the story was “to reach Dr. S. Weir Mitchell, and convince him of the error of his ways.”

Gilman by creating a transparent layer for the read, to get the experience of being misunderstood, not trusted, treated in the worst way, creates a character strongly connected (almost inseparable) to the author. With creating absolute visibility in her “fictional” story, Gilman finally, broke the layers of silence, and who knows, saved several women from the claws of insanity.

The visibility of the author makes the story more appealing and engaging for the reader. But what does the visibility of the translator?

When the process of creation is done, the author becomes empty. Barthes in his *The Author Is Dead* says, “The writer no longer contains within himself passions, humor, sentiments, impressions, but that enormous dictionary, from which he derives writing which can know no end or halt” (p.5).

So if the creative process is done, and the author is already within the text, what should the translator do in order not to kill the fragile existence of the writer?

Nabokov, while translating Lermontov's *A Hero of our Time*, has spent years on keeping the uniqueness and realness of both Russian text (linguistic aspect) and artwork (author's voice). According to Nabokov, when we read a translation, we have to forget about the notion of "should read smoothly" and that it should not sound as a translated text. And he "attacks" that conventional notion by saying, "any translation that does not sound like a translation is bound to be inexact upon inspection." Instead, he stresses that the virtue of the translation, of the "good translator," is staying faithful to the original and keep the completeness of the text.

Translating *The Yellow Wallpaper* showed that I as a translator could not choose only one theory or only one methodology to follow. I cannot directly decide whether I want an author-oriented translation or a reader-oriented one. Because first, I was translating a well-known story of the 19th century (classical literary work), which has changed the gender perception of the era and overall, played an influential role in feminist movement of America, and second the translation was for a reader that is not used to read texts containing this specific cultural context and also to see the presence, the visibility of the translator in the text. This is why derived from respect towards both sides I did my best to find the Golden Mean between author-oriented and reader-oriented translation in my translated version of *The Yellow Wallpaper*. Mixing the peculiar word phrases of 19th century America and Armenia, I achieved the point, where the text keeps its foreignness, but at the same time does not sound odd to the Armenian reader because they can find edges relevant to their native culture, linguistic background, and even history.

But first I needed to find those common edges of feminist movement in Armenian culture and mostly its literature.

In the Armenian literature, two female writers, Shushanik Kurghinian and Zabel Yessayan, are the evidence that 19th century American and Armenian women share the same

fate. In the Armenian society, the only role that the woman had was the household. Kurghinian is the one female author that openly wrote poetry about the “slavery” of the women. She speaks about being a girl as “a mark of the slavery” Kurghinian tells the story of the Armenian woman emphasizing the fact that her future is already decided from the very beginning of her life: “lucky is the one whom you’ll obediently serve” (Kurghinian, 1908).

The Armenian men have always been considered as the ruling or the dominant gender within the society. And the role of the women was mainly based on the men’s views and prejudices. This, in some ways, is much similar to Said’s colonization. The oppositional gaze in the Armenian culture transforms into the postcolonial gaze, when there is always the presence of the “other.” Kurghinian gives the precise image of how women were described in the Armenian culture: “A frail creature, delicate and feeble” (Kurghinian,1907). Kurghinian understands that the identity of the woman “as a vassal” has been formed automatically during the years, “through love and force” (Kurghinian, 1907).

Whereas in contrast to Shushanik Kurghinian’s poetry, in Zabel Yessayan’s writing the reader sees an always-present anger towards the gender inequality but in a more balanced way. A good example of Yessayan’s writing that gives the translator chance to draw parallels with America *The Yellow Wallpaper* is her personal essay “The Man,” where Yessayan tells about an incident that she could never forget. From the story that she tellu, the reader sees that the narrator had some serious mental problems and had to overcome them all alone.

I had afflictions of despair and bitterness and I was all by myself—
completely—to bear them all and to ruminate upon my worries in that cold and
sad room by the window of which, at night, I would think I was on the edge of a
huge and dark chasm.

This single excerpt is enough to see the similarities of theme, tone and even experience between *The Yellow Wallpaper* and *The Man*. In Yessayan's story, mystery, darkness, fear, and hallucinations play the leading roles. But one can interpret the presence of a man as an actual traumatic experience of the rape. So both the man and the wallpaper are metaphors of an event that has happened in real life mostly based on the gender inequality. So now that we have found the shared cultural and historical layers in two cultures, it is time to closely examine the presence of the translator within the Armenian version of *The Yellow Wallpaper*, based on specific examples.

In order not to confuse and overwhelm the reader with numerous examples displaying the deliberate choices and thoughts behind them, the analyses has two main bodies. The first part shows the linguistic peculiarities of Armenian text that make the translator visible for the reader. The second part illustrates the examples of so called domestication within the Armenian text.

1. The Transparent Layer

While translating *The Yellow Wallpaper*, there have been cases when the phrase or the word had its equivalent in the target language (in this case, Armenian), but due to several core

principles of the translation methodology that I had chosen for this project I stucked to the literal translation. For instance, while describing the garden and the house, the narrator used words “piazza,” and “arbor.” Both these words have their formal Armenian versions such as “ծածկապատշգամբ,” and “տաղավար.” But instead of using these versions, I found the borrowed synonyms “վերանդա,” and “պերգոլա” and through this borrowings that are familiar to the reader but not often used, the story obtained the unique characteristics of the foreign text. The word choice sets the scene of the story from the very beginning of it.

But what if the same word has different semantic equivalences in the target language? This phenomenon happens when the same word is often being used in similar contexts and gradually loses the rest of its meanings. In the translation, such examples were the words “լուսնս” and “դէպք.” The first word can be used when speaking about a night with a round moon. The second word literally is translated as “a case.” But the problem was that the first word has been poeticized in the target language and gradually obtained other meaning, which is “lonely,” or even “sick.” So while translating the “One moonlight evening” phrase the solution “լուսնս երեկո” sounded a bit odd, but kept the totality of the phrase. The problem with the word “case,” is that in the story it is used as a medical case. But the word ‘medical’ is never mentioned in the original. So as a translator, whose main goal is to keep the balance between the to absolutely different languages, despite the fact that the word “դէպք” alone does not make sense, I kept it as in original version, assuming that the reader will fill in the missing word “medical,” based on the context of the original.

Besides these minor details and “problems,” there were two major points that had to be kept in the translation. The first one is the tone of the story. The narrator is a well-educated middle class woman, who gradually goes mad. Closer she is to insanity, more detailed and

comparably messier her language becomes. But it is worth mentioning that the level of formality throughout the story is stable.

The second challenge that required radical decision was the structure of the story. In this aspect, English and Armenian are much different from one another. English sentences and paragraphs usually are shorter than Armenian. Armenian paragraphs have the tendency to become heavy and last for several pages. And sentences can be long enough for a whole paragraph. But *The Yellow Wallpaper* is written in a diary form. Majority of paragraphs consist of three or even one sentence. For Armenian reader a text that has one-sentence paragraphs not only looks strange but also is read as a foreign text. Though, this kind of a structure gives more dynamics and rhythm to the translation.

2. The Comfort Zone

Now that we've got familiarized with some of the deliberate choices of being visible, it is time to talk about the ones that were done to make the reader feel comfortable. As it has been mentioned before, besides the experiment of the visibility, there was the aim to find the balance where the reader-oriented and author-oriented translation methods come together and create one unity.

In *The Yellow Wallpaper*, the punctuation is one of the significant components of the story. The author uses great number of m-dashes, colons and semicolons, to make the reader pause in certain places, to create the atmosphere of conversation-like writing and also express the emotions of the main character. Unfortunately, in Armenian, though there is a flexible system of punctuation, the rules and methods of usage are different from English. But to keep the

intentions of the author, but at the same time, satisfy the readers' expectations at least in this aspect of the translation, I compensated the m-dashes with ellipsis, colons and semicolons with parentheses and apostrophes.

Throughout the story the reader will find familiar and even loved phrases such as “Երևակայությանը զոռ տալ,” “պատերազմից փախսած,” “պլշել,” and etc. Of course, in this examples too, the literal translation would have created the layer of foreignness, but they would sound too formal and unnatural for a diary.

Conclusion

As the first big project, translating *The Yellow Wallpaper* created the base for the further activities in the role of a translator. Analysing and criticising my methodology of translation and of course, the result, gave a broader insight into the leading question. The question of “whether the Armenian translator should stay invisible in the translated version or not,” could not be answered after translating only one story. I think this question requires constant practice and experience-based judgments. The question will still be relevant when I start my second translation. And each project and each process of translation would evoke the question of visibility again and again. But now, for me, one thing is clear: the translation culture in Armenia is rapidly transforming, and each translator, who cares about the high quality and efficiency of his/her work should think about challenging the target language and destroying all the artificial borders that limit the flexibility of the language.

Bibliography

Beecher, C. (1848). A treatise on Domestic Economy. New York: Harper & Bros.

Nabokov, V. (1941). The Art of Translation. New York: The New Republic.

Benjamin, W. (1996). The Task of the Translator: An introduction to the translation of Baudelaire's Tableaux Pavisiens (H. Zohn, Trans.).

Yessayan, Z. (2014). My Soul in Exile and other writings (B. Merguerian, Ed.). Boston, Massachusetts: AIWA Press.

Yessayan, Z. (2014). The Graden of Silihdar (J. Manoukian, Trans.). Boston, Massachusetts: AIWA Press.

Venuti, L. (1995). The Translator's Invisibility: A History of Translation. New York: Routledge.

Venuti, L. (2004). How to Read a Translation. Words Without Borders. Retrieved from <http://www.wordswithoutborders.org/article/how-to-read-a-translation>

Kurghinian, S. (2005). I Want to Live: Poems of Shushanik Kurghinian (S. Avagyan, Trans.; S. Barba & V. Rowe, Eds.). Watertown, Mass.: AIWA Press.

S. Weir Mitchell, 1901 "Nervousness and its influence on treatment," from Doctor and Patient, Philadelphia, Lippincott

S. Weir Mitchell, 1901 "The Evolution of the Rest Treatment," from Doctor and Patient, Philadelphia, Lippincott

Catford, J.C., 1965. A Linguistic Theory of Translation, London, Oxford University Press.

Gentzler, E., 1993 Contemporary Translation Theories, London and New York.

Schulte, R. and J. Biguenet, 1992. Theories of Translation, An Anthology of Essay from Dryden to Derrida, Chicago and London, University of Chicago Press.

Gilman, C. P. (1998). The Yellow Wallpaper (Bedford cultural editions ed.) (D. M. Bauer, Ed.). Bedford/St. Martin's .

Barthes, R. (1967). The Death of the Author (R. Howard, Trans.)

Said, E. W. (1978). Orientalism. New York: Pantheon Books.

Flotow, L. V. (1997). Translation and gender: translating in the "era of feminism". St. Jerome.

Sontag, S. (1997). Being Translated. RES: Anthropology and Aesthetics, (32), 13-18.

Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/20166978>

Berman, A. 1992. The Experience of the Foreign: Culture and Translation in Romantic Germany. Albany: State University of New York Press.

Schleiermacher, F. 1992. "On the Different Methods of Translating", in André Lefevre (ed.),

Translation/History/Culture. London. New York: Routledge.

Berman, A. 2000. "Translation and the Trials of the Foreign", in: Lawrence Venuti (ed.), The

Translation Studies Reader. London: Routledge. 284–297.

Appendices

ԴԵՂԻՆ ՊԱՍՏԱՌԸ

Շառլոթ Պերկինս Գիլման

Շատ հազվադեպ է պատահում, որ իմ ու Ջոնի պես հասարակ մարդիկ ամռան համար ժառանգական կալվածք վարձակալեն:

Գաղութատիրական ժամանակաշրջանի մի առանձնատուն, ժառանգական կալվածք, ուրվականներով տուն, ես կասեի և կհասնեի ռոմանտիկ երանության բարձունքին, բայց կյանքից այդքանն ուզելը չափից շատ կլիներ:

Միևնույն է, կարող եմ հպարտորեն հայտարարել, որ այս տան հետ ինչ-որ բան այն չէ:

Հակառակ դեպքում ինչո՞ւ է այսքան էժան: Ինչո՞ւ է այսքան երկար ժամանակ չբնակեցված մնացել:

Ջոնն, իհարկե, ծիծաղում է վրաս, բայց դա սպասելի է ամուսնության մեջ:

Ջոնը ծայրահեղ աստիճանի պրակտիկ մարդ է: Հավատքի և սնահավատության ուժգին սարսափի հանդեպ չունի որևէ համբերություն, և բացեիբաց ծաղրում է ոչ զգացական, անտեսանելի և անբացատրելի բաների մասին խոսակցությունները:

Ջոնը բժիշկ է, և *գուցե* (ոչ մի կենդանի հոգու, իհարկե, չէի պատմի սրա մասին, բայց սա մեռած թուղթ է, ու այն խաղաղություն է բերում մտքիս), *գուցե* այս պատճառով է, որ ես ավելի արագ չեմ ապաքինվում:

Նա ուղղակի չի հավատում, որ ես հիվանդ եմ:

Եվ ի՞նչ կարող ես անել:

Ի՞նչ անել, եթե բոլորի կողմից հարգված բժիշկը՝ սեփական ամուսինը, հավաստիացնում է ընկերներին և բարեկամներին, որ քեզ մոտ բացի ժամանակավոր նյարդային դեպրեսիայից (թեթև հիստերիայի հակում) իրականում ոչ մի լուրջ բան չկա: Եղբայրս նույնպես բժիշկ է, և նույնպես՝ հարգված, ու նա էլ է նույն բանն ասում:

Այսպիսով ես ընդունում եմ ինչ-որ ֆոսֆատներ կամ ֆոսֆիտներ, ինչևէ, հետո տոնիկներ ու ճամփորդություններ ու մաքուր օդ ու ֆիզիկական վարժություններ, ու մինչ ասպարհնումն ինձ բացարձակապես արգելված է «աշխատել»:

Անձամբ ես համաձայն չեմ նրանց հետ:

Ես համոզված եմ, որ հաճելի աշխատանքն՝ իր ոգևորությամբ ու փոփոխություններով, ինձ օգտակար կլիներ:

Բայց ի՞նչ կարող ես անել:

Չնայած այդ երկուսին՝ մի որոշ ժամանակ գրեցի, բայց ինձ իրոք հյուծում է այդ ամենը. Այն, որ ստիպված եմ միշտ խորամանկել, հակառակ դեպքում՝ առերեսվել ճնշող դիմադրության:

Ես երբեմն պատկերացնում եմ ինչ կլիներ իմ վիճակը, եթե ավելի քիչ դիմադրության առերեսվեի ու ավելի մոտ լինեի հասարակությանն ու ոգևորող երևույթներին: Բայց Չոնը ասում է, որ ամենավատ բանը, որ կարող եմ հիմա անել, իմ դրության մասին մտածելն է: Եվ անկեղծ ասած, ես ինձ միշտ վատ եմ զգում դրանից:

Եվ այդ իսկ պատճառով դա մի կողմ կդնեմ և կխոսեմ տան մասին:

Ամենագեղեցիկ վայրն է. մեկուսացած, կանգնած ճանապարհից բավականին ետ, գյուղից էլ՝ մոտ երեք մղոն հեռու: Այս տունը իր պատերով, ցանկապատերով և կողավող դարպասներով, ինչպես նաև այգեպանների և ուրիշ մարդկանց համար առանձին

կառուցված տնակներով, ինձ ստիպում է հիշել այն անգլիական տները, որոնց մասին հաճախ կարդացել եմ:

Մի արտակարգ այգի էլ ունի: Երբեք այսպիսի այգի չէի տեսել՝ ընդարձակ ու սովորոտ, լի կանաչ ցանկապատերով գծված արահետներով և ողկույզներով ծածկված մի շարք պերգոլաներով ու նստարաններով:

Ջերմոցներ էլ կային, բայց բոլորը ջարդրտված են հիմա:

Կարծես թե ինչ-որ իրավական խնդիր է եղել, ինչ-որ բան ժառանգների հետ կապված: Համենայն դեպս, այս տունը տարիներ շարունակ դատարկ է եղել:

Այս վայրը արթնացնում է ուրվականների մասին մտքերս, սա վախով եմ նշում, և, միևնույն է, ինչ որ տարօրինակ բան կա այս տան մեջ, ես դա զգում եմ:

Մի լուսնոտ երեկո ես նույնիսկ Ջոնին եմ ասել սրա մասին, բայց նա ասաց, որ այն, ինչ ես զգում եմ, ընդամենը վազվզող միջանցիկ քամին է: Ասաց ու փակեց պատուհանը:

Երբեմն անտեղի բարկանում եմ Ջոնի վրա: Վստահ եմ, որ երբեք այսքան զգայուն չեմ եղել: Կարծում եմ՝ այս նյարդային վիճակի պատճառով է:

Բայց Ջոնը հաստատում է՝ այդպես զգալուց ես կմոռանամ ինքնատիրապետման մասին, ես էլ հսկայական ջանք եմ գործադրում գոնե նրա մոտ ինձ տիրապետելու համար, և դրանից սաստիկ հոգնում եմ:

Բնավ չեմ հավանում մեր սենյակը: Ես ներքևի հարկինն էի ուզում: Այն, որ բացվում էր վերանդայի վրա, որի պատուհանները վարդածածկ էին ու որտեղ հնաժող կարված չթե գեղեցիկ վարագույրներ կային: Բայց Ջոնը ոչինչ չէր ուզում լսել այդ մասին:

Նա ասաց, որ այնտեղ ընդամենը մի պատուհան կար և երկու անկողին չէր տեղավորվի, իսկ մոտ գտնվող ուրիշ սենյակ էլ չկար, որ իր համար վերցներ:

Ջոնը շատ սիրով է իմ հանդեպ և ուշադիր, ու հազվադեպ է թույլ տալիս՝ առանց իր ուղղորդման ինչ որ բան անեմ:

Օրվաս ամեն ժամը պլանավորված է: Նա չափից շատ է հոգ տանում իմ մասին, իսկ ես անշնորհակալ եմ զգում, որ չեմ կարողանում ավելի շատ գնահատել այս ամենը:

Ջոնն ասաց, որ այստեղ ենք եկել միմիայն ինձ համար. որ մի լավ հանգստանամ ու ինչքան հնարավոր է մաքուր օդ շնչեմ:

- Մարզվելը կախված է նրանից, թե ինչքան ուժեղ քեզ կզգաս, սիրելիս, - ասաց, - իսկ ուտելը՝ ախորժակիցդ: Բայց օդը դու անկախ ամեն ինչից անընդհատ շնչելու ես:

Հենց այս պատճառով էլ մենք վերցրինք տան ամենավերևի հարկում գտնվող մանկասենյակը:

Այն մի մեծ, ընդարձակ սենյակ է, գրեթե ամբողջ հարկով ամեն կողմ ձգվող պատուհաններով, որոնցից առատ լույս ու մաքուր օդ է լցվում սենյակը: Ըստ իս, սենյակը սկզբում մանկասենյակ է եղել, հետո վերածվել է խաղասենյակի և մարզասենյակի, քանի որ պատուհանները երեխաների համար ճաղապատել են, իսկ պատերից օղակներ և այլ բաներ են կախված:

Պատերի ներկն ու պաստառը այնպիսի տեսք ունեն ասես տղաների դպրոցն էր օգտագործել: Մահճակալիս գլխավերևում այնքան վերև որքան ձեռքս կհասնի, երկար կտորներով թուղթը պոկոտված է, և մի մեծ հատված էլ՝ սենյակի մյուս կողմում: Ես ավելի վատ վիճակում գտնվող թուղթ դեռ չէի տեսել:

Այդ տարածվող նախշերից մեկը գործում է գեղանկարչական բոլոր հնարավոր մեղքերը:

Այն բավականին ձանձրալին է, որ նայողին շփոթեցնի, անընդհատ նյարդայնացնելու և ուսումնասիրել պահանջելու աստիճան արտահայտված է, և երբ որոշակի

հեռավորությունից հետևում ես անկանոն, անորոշ կորություններին, նրանք հանկարծակի ինքնասպանություն են գործում. կատաղի անկյան տակ սուզվում են և չսված հակասությամբ ոչնչանում:

Պաստառը տհաճ գույն ունի, գրեթե զգվելի. ծխացող կեղտոտ դեղին գույն, որը արտասովոր կերպով խամրում է դանդաղ իջնող արևի լույսի տակ:

Այն խամրած է, բայց տեղ-տեղ վառ նարնջագույն է և որոշ հատվածներում էլ՝ տհաճ կանաչադեղնավուն երանգ ունի:

Չարմանալի չէ, որ երեխաներն ատել են այն: Ես ինքս կսկսեի ատել, եթե ստիպված լինեի երկար ապրել այս սենյակում:

Ահա, Ջոնը գալիս է, պետք է սա մի կողմ դնեմ. Նա ասում է իմ նույնիսկ մեկ բառ գրելը:

Մենք արդեն երկու շաբաթ է այստեղ ենք, և առաջին օրվանից ի վեր գրելու ցանկություն չեմ ունեցել:

Հիմա նստած եմ պատուհանի մոտ՝ այս սոսկալիմանկասենյակում, և ոչինչ չի խանգարում իմ գրելուն, իհարկե չհաշված ուժի պակասը:

Ջոնը ամբողջ օրը տանը չէ, և երբեմն նույնիսկ գիշերները, երբ լուրջ դեպք է պատահում:

Ուրախ եմ, որ իմ դեպքը լրջերից չէ:

Բայց այս նյարդային խնդիրներն ահավոր ընկճող են:

Ջոնը չգիտի, թե իրականում ես որքան եմ տանջվում: Նա գիտի, որ տանջվելու պատճառ չկա, և դա նրա համար բավական է:

Սա իհարկե ընդամենը նյարդայնություն է: Բայց մտահոգում է այն աստիճան, որ ոչ մի կերպ չեմ կարողանում պարտականություններս կատարել:

Ուզում էի մի այնպիսի օգնող ուժ լինել Ջոնի համար, այնպիսի իրական հանգստություն ու սփոփանք, և ահա ես՝ արդեն բեռ դարձած: Ոչ որ չի հավատա, թե որքան ջանք եմ գործադրում անելու այն չնչինը, որին այժմ ունակ եմ՝ հագնվել ու զվարճացնել, և ամեն ինչ կարգի բերել:

Բախտս բերել է՝ Մարին այդքան լավ է վերաբերվում բալիկին: Ինչ քնքուշ բալիկ: Բայց չեմ կարող նրա հետ լինել, դա ինձ այնքա՛ն է նյարդայնացնում:

Կարծում եմ Ջոնը իր կյանքում երբեք չի նյարդայնացել: Եվ նա այնպես է ծիծաղում վրաս այս պաստառի համար:

Սկզբում պաստառը փոխելու մտադրություն ուներ, բայց հետո ասաց, որ ես ներշնչում եմ ինձ, ու նյարդային հիվանդի համար չկա ավելի վատ բան քան երևակայությանը գոռ տալը:

Ասաց, որ պաստառը փոխելուց հետո, հերթը կհասներ ծանր մահճակալին, հետո ճաղապատ պատուհաններին, ու հետո հարկի աստիճանների վերևում գտնվող դարպասին, և այդպես շարունակ:

-Դու գիտես, որ այս տեղը լավ է ազդում քեզ վրա, - ասաց, - և, իրո՛ք, սիրելիս, իմաստ չունի երեք ամսվա վարձակալության համար տուն վերանորոգել:

-Ուրեմն արի իջնենք մի հարկ ցած, - ասացի, - այնտեղ այնպիսի՛ գեղեցիկ սենյակներ կան:

Հետո նա ինձ իր գիրկն առավ թռչնիկ անվանելով ու ասաց, որ կիջնի նկուղ, և այն ներկել կտա՝ մտցնելով այն մեր վարձակալության պայմանագրի մեջ:

Բայց Ջոնը ճիշտ է ասում անկողնու, պատուհանների ու մնացած բաների առումով:

Սա հարմարավետ ու ընդարձակ սենյակ է, հենց այն ինչ պետք է, ու ես իհարկե հիմար կգտնվեմ, եթե նրան այդքան նեղություն տամ իմ քմահաճույքի համար:

Ես իրոք սկսում եմ հավանել այս մեծ սենյակն ու ամեն ինչ, բացի այս անտանելի պաստառից:

Պատուհաններից մեկից տեսնում եմ այգին, այն խորհրդավոր ստվերոտ զրուցարանները, ըմբոստ հնաոճ ծաղիկները, թփուտներն ու գորշ ծառերը:

Իսկ մյուսից ես զմայլվում եմ դեպի ծոցը բացվող հիանալի տեսարանով ու մասնավոր նավակայանով, որ պատկանում է կալվածքին: Տան մոտից իջնող գեղեցիկ ստվերոտ ուղին էլ է երևում: Ես հաճախ պատկերացնում եմ իբր մարդիկ են քայլում այս բազմաթիվ արահետներով, բայց Ջոնը զգուշացնում է, որ շատ չտրվեմ երևակայությանս: Ասում է, որ իմ երևակայության ձիրքն ու պատմություն հորինելու սովորությունը նյարդային թուլությանս հետ մեկտեղ կարող են հեշտությամբ հանգեցնել տարբեր մտապատկերների: Եվ որ ես պետք է օգտագործեմ իմ կամքն ու առողջ դատողությունը նման միտումները կանգնեցնելու համար: Ու ես փորձում եմ:

Կարծում եմ, որ եթե լավ զգայի, մի փոքր գրելը կթուլացներ լարված մտքերս ու կհանգստացներ ինձ:

Բայց զգացել եմ, որ երբ փորձում եմ գրել, ուժասպառ եմ լինում:

Այնքան վիատեցնող է, որ աշխատանքիս մասին խորհուրդ տվող ու ընկերակցող մեկը չկա: Ջոնն ասում է, որ երբ ես իրոք ինձ լավ զգամ, զարմիկ չենրին ու Ջուլիան երկար ժամանակով հյուր կգան մեզ: Բայց ասում է, որ ավելի շուտ հրավառ նյութեր կդնի բարձիս տակ, քան հիմա այդ աշխուժ մարդկանց ինձ մոտ կթողնի:

Երանի թե արագ ապաքինվեմ:

Բայց պետք չէ՝ մտածել դրա մասին: Իսկ այս պաստառը այնպես է վրաս նայում, ասես գիտի իր հրեշավոր ազդեցության մասին:

Պարբերաբար կրկնվող կետում նախշը կախվում է ջարդված պարանոցի պես, ու երկու խոշոր աչք շրջված վրաս են պլշում:

Բարկանում եմ դրանց հանդգնության ու մշտական ներկայության վրա: Վերևից ներքև ու դեպի կողք են սողում... և այդ անհեթեթ, անթարթ աչքերն ամենուր են: Մի տեղ կա, որտեղ եզրերը չեն համապատասխանեցվել, ու աչքերից մեկը մյուսից մի փոքր ավելի բարձր է ամբողջ գծով:

Երբեք չեմ տեսել անկենդան բանն այսքա՛ն արտահայտիչ լինի (բոլորս էլ գիտենք, թե որքա՛ն արտահայտիչ են անշունչ բաները): Փոքր ժամանակ արթուն պառկած՝ դատարկ պատերից ու պարզ կահույքից ավելի շատ զվարճանք ու տագնապ էի ստանում, քան երեխաների մեծամասնությունը՝ խաղալիքի խանութից:

Հիշում եմ՝ ինչպես էին մեր տան հին մեծ գրասեղանի գլխիկները ինձ մտերմաբար աչքով անում, ու մի աթոռ էլ կարծես միշտ իմ ուժեղ ընկերը լիներ:

Չգում էի, որ եթե մյուս իրերը սկսեն չափից դուրս վախենալու դառնալ, ես միշտ կարող էի ցատկել այդ աթոռի վրա ու ապահով լինել:

Իսկ այս սենյակի կահույքն ավելի քան աններդաշնակ է, քանի որ ստիպված էինք այս ամենը ներքևի հարկից բերել այստեղ: Մտածում եմ, երբ այս սենյակը որպես խաղասենյակ են օգտագործել, մանկանոցի համար նախատեսված ամեն բան ստիպված դուրս են տարել: Եվ դա զարմանալի չէ՝ Այսպիսի քարուքանդ արված սենյակ երբևէ չեմ տեսել:

Ինչպես արդեն գրել եմ, պաստառը որոշ հատվածներում պատառոտված է, և ավելի ամուր է պատին կպած քան հարազատ եղբայրը. նրանք հավանաբար համառությամբ ու ասելությանբ լցված են դա արել:

Հատակը քերծոտված, փորփրված, ու ճեղքոտված է: Սվաղն էլ այստեղ-այնտեղ քանդված է, իսկ այս հսկա ծանր մահճակալը (միակ բանը, որ գտանք սենյակում, երբ դեռ նոր էինք եկել) կարծես պատերազմների միջով է անցել:

Բայց ես բոլորովին դեմ չեմ այդ ամենին, միայն՝ պաստառին:

Ահա Ջոնի քույրն է գալիս: Այնպիսի՝ հրաշալի աղջիկ է, ու այնպե՛ս է իմ մասին հոգ տանում: Չպետք է թույլ տամ, որ գտնի ինձ գրելիս:

Նա եռանդուն տնային տնտեսուհի է և ուրիշ մասնագիտության չի էլ ձգտում: Ես վստահ եմ, որ նրա կարծիքով գրելն է իմ հիվանդության պատճառը:

Բայց ես գրում եմ, երբ նա այստեղ չէ, ու այս պատուհաններից նրան հեռվից տեսնում եմ:

Պատուհաններից մեկը նայում է ուղիղ ճանապարհին՝ հանելի, ստվերախիտ ու քամոտ ճանապարհ է, իսկ մյուսը բացվում է գյուղի վրա: Այս գեղեցիկ գյուղի, որ հսկա թեղիներով ու թավշե մարգագետիններով է լցված:

Այս պաստառն ուրիշ երանգի ենթանախշ էլ ունի, որը հատկապես վրդովեցնող է, որովհետև միայն հատուկ լույսի տակ կարող ես տեսնել, իսկ մնացած ժամանակ հստակ չի երևում:

Բայց այն հատվածներում որտեղ խամրած չէ, ու արևը ճիշտ տեղում է, մի տարօրինակ, սադրող ու տձև կերպարանք եմ տեսնում, որը կարծես թաքնվում է այդ հիմար ու տեսանելի նախշի ետևում:

Քույրն է բարձրանում աստիճաններով...

Հուլիսի 4-ն անցավ: Բոլորը գնացին, ու ես շատ հոգնած եմ: Ջոնը մտածեց, որ մի փոքր ընկերակցությունն ինձ վրա լավ կազդի, ու դրա համար մենք մի շաբաթով հյուրընկալեցինք մայրիկին, Նելլիին ու երեխաներին:

Իհարկե ես բան չարեցի: Հիմա ամեն ինչ Ջեննին է անում:

Բայց միևնույն է՝ հոգնեցի:

Ջոնն ասում է, որ եթե ավելի արագ չապաքինվեմ ինձ Վիլըր Միտչելի մոտ կուղարկի աշնանը:

Բայց ես բացարձակապես չեմ ուզում այնտեղ գնալ: Ընկերներիցս մեկը նրա ձեռքն էր ընկել ու ինձ պատմեց, որ նա իմ եղբոր ու Ջոնի պես է, ուղղակի ավելին:

Ու բացի դրանից, այդքան հեռու տեղ գնալը մեծ նախաձեռնություն է:

Չեմ ուզում ջանք գործադրել որևէ բանի համար, ու դրանից ավելի դժկամ ու դժուրագրգիռ եմ դառնում:

Ամբողջ ժամանակ լաց եմ լինում... հիմնականում առանց պատճառի:

Իհարկե, ոչ այն ժամանակ, երբ Ջոնը կամ ուրիշ մեկն այստեղ է. Միայն երբ մենակ եմ:

Ու հիմա ես հաճախ եմ մենակ լինում: Ջոնը հաճախ քաղաքում է մնում, հրատապ դեպքերի բերումով, իսկ Ջեննին շատ լավն է, ու երբ պետք է, ինձ մենակ է թողնում:

Մի փոքր այգում եմ զրոսնում կամ այն հանելի ուղիով, նստում եմ վարդերի տակ գտնվող նստարանին, բայց մեծամասամբ այստեղ եմ պառկած:

Չնայած այս պաստառի, ես իրոք սկսում եմ հավանել այս սենյակը... ու երևի հենց այս պաստառի պատճառով:

Այն իմ մտքում կենդանություն է առնում:

Պատկում եմ այս հսկա անշարժ մահճակալին (այն իմ կարծիքով տեղում գամված է) ու սկսում եմ ժամերով հետևել այդ նախշին: Ու ես հավաստիացնում եմ, որ այս զբաղմունքը հավասար է մարմնամարզության անելուն: Ես սկսում եմ ամենաներքևից, անկյունի այն հատվածից, որտեղ պաստառը վնասված չէ, ու հազարերորդ անգամ որոշում, որ այս անգամ հետևելու եմ այդ անիմաստ նախշին այնքան ժամանակ, մինչև որ չհանգեմ մի որևէ վերջնակետի:

Ես մի փոքր հասկանում եմ դիզայնի սկզբունքներից, ու զիտեմ, որ սա ո՛չ ճառագայթման, ո՛չ փոխհաջորդության, ո՛չ կրկնության, ո՛չ համաչափության, ու ո՛չ էլ իմ լսած որևէ այլ սկզբունքով է համադրված:

Լայնությամբ, իհարկե, կրկնվում է, բայց ոչ այլ կերպ:

Մի կողմից նայելիս յուրաքանչյուր լայնություն առանձին է կանգնած, փքված կորություններն ու գալարները՝ մի տեսակ տենդահար «այլասերված Հոմերական ոճով», վեր ու վար են ճոճվում ապշության մեկուսացած սյուներով:

Բայց մյուս կողմից էլ, դրանք զուգահեռաբար միանում են իրար, ու վայրիվերո ուրվագծերը ջրիմուռների պես թեքությամբ տարածվում են ու ստեղծում այս տեսողական աղետը:

Այս ամբողջը նաև հորիզոնական է ձգվում, զոնե այդպես թվում է, ու ես այդ ուղղությամբ գնացող հերթականությունը որոշելու փորձերից ուժասպառ եմ լինում:

Իսկ Եզրագարդի համար օգտագործվել է հորիզոնական լայնությունը, և դա էլ ավելի է խճճում ամեն ինչ:

Մենյակի մի ծայրում որտեղ պաստառին ձեռք չեն տվել, ու երբ խաչվող լույսերը մարում են ու ցածր արևի շողերը լուսավորում են այդ հաստվածը, ես կարծես թե այնուամենայնիվ տեսնում եմ ճառագայթումը:

Անվերջանալի հրեշակերպությունները թվում է գալիս հավաքվում են մի ընդհանուր կենտրոնի շուրջ ու շեղված տագնապով սուզվում:

Հոգնում եմ դրանց հետևելուց: Երևի մի քիչ քնեմ:

Չգիտեմ՝ ինչու պետք է գրեմ սա:

Չեմ ուզում:

Ինձ անկարող եմ զգում...

Ու գիտեմ, որ Ջոնը սա անհեթեթ բան կհամարեր: Բայց ես ինչ-որ կերպ պետք է ասեմ այն, ինչ զգում ու մտածում եմ. դա այնպիսի՝ թեթևություն է բերում:

Բայց ջանքն ավելի շատ է, քան թեթևացումը:

Օրվա կեսն անտանելի ծույլ եմ, ու շատ եմ պառկած մնում:

Ջոնն ասում է, որ ուժերս պետք է պահպանեմ, ու ստիպում է ձկան յուղ, շատ տարբեր տոնիկներ և ուրիշ բաներ խմել, էլ չասած գարեջրի, զինու և հում մսի մասին:

Ա՛խ, սիրելի Ջոն: Նա շատ է ինձ սիրում ու ասում է, որ հիվանդ եմ: Այն օրը փորձեցի հետն անկեղծ, ողջամտորեն զրուցել ու ասել, թե ինչքան կուզենայի, որ թույլ տար զարմիկ Հենրիին ու Ջուլիային այցելելի:

Բայց ասաց, որ ես ի վիճակի չեմ այնտեղ գնալ ու այնտեղ հասնելուց հետո էլ տանել չեմ կարողանա այդ ամենը: Ու ես չկարողացա նրան համոզելի, քանի որ դեռ խոսքս չավարտած արդեն լաց էի լինում:

Ուղիղ մտածելն ինձանից գնալով ավելի է մեծ ջանք է պահանջում: Ենթադրում եմ՝ այս նյարդային թուլությունից է:

Ու սիրելի Ջոնն ինձ իր ձեռքերի մեջ առավ, աստիճաններով բարձրացրեց ու պառկեցրեց անկողնուն, հետո նստեց կողքս ու սկսեց կարդալ ինձ համար, այնքան մինչև գլուխս հոգնեց:

Ասաց, որ իր սիրելին եմ, իր սփոփանքը, ու այն ամենն, ինչ ունի, ու որ հանուն իրեն պետք է իմ մասին հոգ տանեմ ու ինձ լավ նայեմ:

Ասում է, որ միայն ես կարող եմ ինձ դուրս բերել այս վիճակից, որ պետք է կամքիս ուժն ու ինքնակառավարումս օգտագործեմ ու չթողնեմ, որ հիմար երևակայություններն ինձ տանեն:

Միակ սփոփանքս այն է, որ երեխան առողջ է ու երջանիկ: Ու ստիպված չէ այս մանկասենյակում, այս սոսկալի պաստառի հետ մնալ:

Եթե մենք չզբաղեցնեինք սենյակը, ապա այդ հրաշք փոքրիկն էր զբաղեցնելու այն: Ինչպիսի՛ բախտավոր փախուստ: Իմ երեխային, այդ զգայուն փոքրիկ արարածին, ոչ մի դեպքում թույլ չէի տա այսպիսի մի սենյակում ապրել:

Չէի մտածել այդ մասին, բայց լավ եղավ, որ Ջոնն ինձ այստեղ պահեց: Բանը նրանում է, որ ես, ի տարբերություն երեխայի, ավելի հեշտությամբ կարող եմ սրան դիմանալ:

Իհարկե ես այնքան խելամիտ եմ, որ սրա մասին այլևս չեմ խոսում նրանց հետ, բայց միևնույն է շարունակում եմ հետևել:

Այս պաստառում կան այնպիսի բաներ, որոնց մասին միայն ես գիտեմ ու երբևէ կհիմանամ:

Օր օրի նախշի ետևի կերպարանքներն ավելի հստակ են դառնում:

Միշտ նույն կերպարանքն է, ուղղակի կրկնվում է:

Այն նման է նախշի ետևում կռացող ու սողացող կնոջ: Այն ինձ ընդհանրապես դուր չի գալիս: Ուզում եմ իմանալ... սկսում եմ մտածել... երանի Ջոնն ինձ տաներ այստեղից:

Այնքան դժվար է Ջոնի հետ իմ դեպքի մասին խոսելն, ախր նա այնքան խելացի է ու այնքան է ինձ սիրում:

Բայց անցած գիշեր ես փորձեցի դա անել:

Լուսնկա գիշեր էր: Լուսինը արևի պես լուսավորում է ամենուրեք:

Երբեմն ասում եմ այն. այնքան դանդաղ է սողում, ու միշտ կամ մի պատուհանից է ներս մտնում կամ մյուսից:

Ջոնը քնած էր ու չէի ուզում նրան արթնացնել, և ուրեմն անշարժ պառկեցի ու սկսեցի նայել, թե ինչպես է լուսնի լույսն ընկնում այդ ալիքաշարժ պաստառի վրա, այնքան մինչև վախը սողոսկեց ներսս:

Աղոտ կերպարանքը կարծես ցնցում էր նախշը, փորձելով դրանից դուրս պրծնել:

Ես զգուշորեն վեր կացա ու մոտեցա՝ տեսնեմ իրոք պաստառը շարժվում էր, թե ոչ, ու երբ ետ եկա Ջոնն արթնացել էր:

-Ի՞նչ է պատահել, աղջիկս, - ասաց, - կառռես, այդպես մի՛ քայլիր:

Ինձ այդ պահը շատ հարմար թվաց խոսելու համար: Ես նրան ասացի, որ այստեղ չեմ ապաքինվում ու կուզենայի, որ այստեղից ինձ տաներ:

-Բայց սիրելիս, - ասաց նա, - մեր վարձակալության ժամկետը երեք շաբաթից կլրանա, ու ավելի շուտ այստեղից գնալու պատճառ չեմ տեսնում: Տան վերանորոգումը դեռ չեն ավարտել, ու քաղաքից էլ հիմա դուրս գալ չեմ կարող: Իհարկե, եթե այստեղ քեզ ինչ-որ վտանգ սպառնար, ես դա կանեի, բայց սիրելիս, դու իրոք քեզ ավելի լավ ես զգում այստեղ, անկախ նրանից դու դա նկատում ես, թե ոչ: Ես բժիշկ եմ, սիրելիս, ու գիտեմ: Գույնդ տեղն է եկել, քաշ ես հավաքել ու ախորժակդ լավացել է. ես հիմա քո համար ավելի հանգիստ եմ զգում:

-Ես ոչ մի գրամ էլ չեմ ավելացրել, - ասացի, - ախորժակս էլ հնարավոր է, որ ավելի լավ է, բայց միայն երեկոյան, երբ դու այստեղ ես լինում, իսկ առավոտյան, երբ զնում ես՝ ավելի վատանում է:

- Ախ այդ փոքրիկ սրտիկով աղջնակը, - մեծ գրկի մեջ առնելով ասաց նա, - կարող է հիվանդ լինել, որքան սիրտը ուզի: Իսկ հիմա արի այս հրաշք ժամերը քնելու վրա ծախսենք, ու սրա մասին առավոտյան խոսենք:

- Ու դու ոչ մի տեղ չե՞ս գնա, - մռայլորեն հարցրի:

-Օօօ՞, ինչպե՞ս կարող եմ, սիրելի՛ս: Ընդամենը երեք շաբաթ մնաց ու մինչ Ջեննին տունը կարգի կրերի մենք մի քանի օրով կգնանք մի փոքրիկ ուղևորության: Իրոք սիրելիս դու հիմա ավելի լավ ես:

-Ֆիզիկապես գուցե, - սկսեցի ու միանգամից կանգ առա: Նա ուղիղ նստել ու խիստ հայացքով վրաս էր նայում այնպես, որ ուրիշ ոչ մի բառ չկարողացա արտաբերել:

-Հոգի՛ս, - աղաչում եմ քեզ, հանուն ինձ ու մեր երեխայի ու նաև քեզ, երբեք էլ թույլ չտաս այդ միտքը գեթ մի վայրկյանով ուղեղդ մտնի: Զո խառնվածքի դեպքում ավելի վտանգավոր ու գայթակղիչ բան գոյություն չունի: Դա կե՛ղծ ու հիմա՛ր երևակայական բան է: Ինչպե՞ս կարող ես ինձ չվստահել, երբ որպես բժիշկ եմ դա քեզ ասում:

Ու իհարկե ես դրա մասի էլ ոչինչ չասացի, ու մենք շուտով քնեցինք: Նա կարծեց, թե ես առաջինը քնեցի, բայց չէի քնել, ու ժամերով այդպես պատկած փորձում էի հասկանել արդյոք այդ դիմացի ու ետևի նախշերը միասին, թե՞ առանձին են շարժվում:

Այս տեսակի նախշի վրա, ցերեկային լույսի ներքո, հերթականության պակաս կա, օրերնքի դեմ ընդվզում, ինչը նորմալ ուղեղի համար մշտական բորբոքիչ է:

Դրա գույնը բավականին գարշելի է, բավականին՝ անվստահելի ու զայրացնող, բայց նախշն ուղղակի տանջող է:

Թվում է, թե տիրապետել ես, բայց հենց այն պահին, երբ կարծես հետևում ես դրան, մի ակնթարթում գլուխկոնձի է տալիս, ու ահա և վե՛րջ: Մի լավ ապտակ է հասցնում, գետնին զցում ու սկսում ոտնահարել քեզ: Կարծես վատ երազ լինի:

Արտաքին նախշը ծաղկաձև արաբեսկ է, որ բորբոս է հիշեցնում: Եթե կարող եք, պատկերացրեք հողավոր գարշասունկ, սնկերի անվերջ ձգվող շարան, որ ծլում ու ծաղկում է անվերջ գալարներով: Ահա դրա պես մի բան է:

Այսինքն, երբեմն:

Այս պաստառն ունի մի նկատելի առանձնահատկություն, մի բան, որը ինձնից բացի ուրիշ ոչ ոք կարծես չի նկատել: Բանը նրանում է, որ այն լույսի հետ միասին փոփոխվում է:

Երբ արևի շողերը ներս են ընկնում արևելյան պատուհանից (ես միշտ հետևում եմ այդ առաջին երկար, ուղիղ շողին), նախշն այնքան արագ է փոփոխվում, որ հավատս չի գալիս:

Ահա թե ինչու եմ դրան անընդհատ հետևում:

Լուսնի լույսի տակ, (լույսն ամբողջ գիշեր մշտակա է, երբ կա լուսին) երբեք չէի մտածի, որ նույն պաստառն է:

Գիշերը ցանկացած տեսակի լույսի՝ լինի դա մթնշաղի, մոմի, լամպի և ամենավատը՝ լուսնի լույսի ներքո, այն ճաղերի է վերածվում: Արտաքին նախշի մասին եմ, ու հնարավորինս պարզ կարող ես տեսնել դրա ետևում գտնվող կնոջը:

Երկար ժամանակ չէի կարողանում հասկանալ, թե ետևում գտնվող այս աղոտ ենթանախշն ինչ էր: Բայց հիմա գրեթե վստահ եմ՝ դա կին է:

Ցերեկը նա ճնշված ու հանգիստ է: Կարծում եմ նրան հենց նախշն է այսքան անշարժ պահում: Այնքան շփոթեցնող է: Մի քանի ժամ հանգիստ եմ լինում:

Այնքան շատ եմ սկսել պառկած մնալ: Ջոնն ասում է, որ դա ինձ համար լավ է, Ու որ ինչքան հնարավոր է շատ քնեմ:

Իրոք որ հենց նա իմ այս սովորությունը սկսեց, երբ ամեն ուտելուց հետո ստիպում էր մի ժամ պառկել:

Համոզված եմ՝ շատ վատ սովորություն է . . . քանի որ, ինչպես տեսնում եք՝ չեմ քնում:

Ու դա նպաստում է խաբեությանը՝ ես նրանց չեմ ասում, որ արթուն եմ: Օ, ո՛չ:

Բանը նրանում է, որ ես սկսում եմ Ջոնից մի փոքր վախենալ:

Նա երբեմն շատ տարօրինակ է թվում, և նույնիսկ Ջեննիի հայացքն է անհասկանալի դարձել:

Երբեմ կայծակի պես հարվածում է այն միտքը, ուղղակի գիտական վարկածի պես, որ գուցե պաստառն է պատճառը:

Ես թաքուն հետևել եմ Ջոնին. նա հանկարծակի սենյակ կգար ինչ-որ անմեղ պատրվակով, ու մի քանի անգամ բռնացրել եմ պաստառին նայելիս: Ջեննին էլ: Մի անգամ նրան բռնեցի ձեռքը պաստառի վրա դրած:

Նա չգիտեր, որ սենյակում եմ, ու երբ հանգիստ, շատ հանգիստ ձայնով ու ամենագուսպ կերպով հարցրեցի, թե ինչ է անում պաստառի հետ, նա բռնված գողի պես շրջվեց ու, բավականին զայրացած էր, հարցրեց, թե ինչու եմ նրան այդպես վախեցնում:

Հետո ասաց, որ պաստառը գույն է տալիս, ու իմ ու Ջոնի բոլոր շորերի վրայից դեղին բծեր է գտել, ասաց՝ երանի ավելի ուշադիր լինեմք:

Պարզամիտ է հնչում, այնպես չէ՞: Բայց ես գիտեմ, որ նա այդ նախշն էր ուսումնասիրում, ու հաստատ որոշել եմ, որ ինձնից բացի ոչ ոք այն չի հայտնաբերելու:

Հիմա կյանքը շատ ավելի ոգևորիչ է, քան առաջ էր: Ակնկալելու, սպասելու ու հետևելու ավելի շատ բան ունեմ: Իրոք ավելի լավ եմ ուտում ու ավելի հանգիստ եմ:

Ջոնն այնքան ուրախ է իմ ապաքինման համար: Այն օրը ծիծաղեց ու ասաց, որ չնայած իմ այդ պաստառին ես կարծես ծաղկում եմ:

Ես ուղղակի ծիծաղեցի: Մտադրություն չունեի նրան պատմել, որ իրականում հենց պաստառի շնորհիվ է. կսկսեր ծաղրել ինձ: Նույնիսկ հնարավոր է ուզենար ինձ այստեղից տանել:

Չեմ ուզում գնալ այնքան ժամանակ մինչև ամեն ինչ չբացահայտեմ: Դեռ մի շաբաթ կա, և ինձ թվում է դա բավական կլինի:

Ես արդեն այնքան լավ եմ ինձ զգում: Ծիշտ է, գիշերները չեմ քնում՝ այնքան հետաքրքիր է զարգացմանը հետևելը, բայց ցերեկները բավականին շատ եմ քնում:

Ցերեկները հոգնեցնող ու շփոթեցնող են:

Անընդհատ նորանոր ծիլեր են դուրս գալիս բորբոսի վրա՝ դեղինի նոր երանգներով: Չնայած խղճամտորեն փորձում եմ՝ չեմ կարողանում հաշիվս պահել:

Այդ պաստառը ամենատարօրինակ դեղին գույնն ունի: Այն ինձ մտածել է տալիս կյանքումս տեսած բոլոր դեղին բաների մասին, բայց ոչ գեղեցիկ, ասենք՝ յուղածաղկի, այլ գարշելի, վատ դեղին բաների մասին:

Պաստառի հետ կապված մի ուրիշ բան էլ կա՝ հոտը: Հենց սենյակ մտա միանգամից դա նկատեցի, բայց արևի ու մաքուր օդի պայմաններում այն տանելի էր: Հիմա արդեն մի շաբաթ է մառախուղ ու անձրև է այստեղ, ու անկախ նրանից պատուհանները բաց են, թե փակ, այդ հոտն այստեղ է:

Այն սողոսկում է ամբողջ տնով մեկ:

Այն սավառնում է ճաշասենյակում, դարանակալում հյուրասենյակում, թաքնվում միջանցքում, և աստիճանների վրա փռված ինձ սպասում:

Այն ներծծվում է մազերիս մեջ:

Նույնիսկ, երբ դուրս եմ գալիս պտույտի, եթե գլուխս արագ շրջեմ ու դրան անակնկալի բերեմ՝ հոտն այդտեղ է:

Շատ առանձնահատուկ հոտ է: Ժամերով փորձել եմ վերլուծել ու հասկանալ, թե ինչ հոտի է նման:

Սկզբում այդքան էլ վատը չէ, և շատ նուրբ է, բայց բավականին աննկատ է, հանդիպածս հոտերից ամենամնայունը:

Այս խոնավ եղանակին այն ահավոր է: Գիշերներն արթնանում եմ ու զգում եմ գլխիս վերևում կախված այդ հոտը:

Սկզբում դա ինձ անհանգստացնում էր: Ես լուրջ մտածում էի տունը կրակի տալու մասին, ուղղակի որ հասնեմ այդ հոտին:

Բայց հիմա սովորել եմ դրան: Միակ բանը, որ կարող եմ հաստատ ասել այն է, որ այդ հոտը նման է պաստառի գույնին: Դեղին հոտ:

Մի շատ զվարճալի նշան կա պատի վրա, ամենաներքևում, ստորատախտակի երկայնքով: Սենյակի շուրջ պտտվող մի գիծ է: Բացի մահճակալից այն ձգվում է ամբողջ կահույքի ետևով՝ երկար, ուղիղ, նույնիսկ մրտաված, ասես անընդհատ տրորել է:

Հետաքրքիր է, ինչպե՞ս են սա արել, ո՞վ է արել, և ինչո՞ւ: Պտույտ ու պտույտ ու պտույտ . . . ու էլի ու էլի ու էլի . . . գլուխս դրանից սկսում է պտտվել:

Ես վերջապես մի բան հայտնաբերեցի:

Այդքան՝ երկար հետևելուց հետո գիշերները, երբ այն փոփոխվում է, ես վերջապես պարզեցի:

Առջևի նախշն իրո՞ք շարժվում է, ու դա զարմանալի չէ: Ետևից կինն է ցնցում:

Մեկ-մեկ ինձ թվում է, թե ետևում բազմաթիվ կանայք են, իսկ երբեմն՝ միայն մեկը, ու նա սողում է շատ արագ, ու դրանից էլ ամեն ինչ ցնցվում է:

Հետո ամենալուսավոր կետերում անշարժանում է, ու ամենամութ հատվածում բռնվում է ճաղերից ու ուժեղ ցնցում դրանք:

Ու ամբողջ ժամանակ նա փորձում է դուրս մագլցել: Բայց ոչ մեկը չի կարող այդ նախշի միջից դուրս պրծնել՝ այնպե՛ս է խեղդում: Կարծում եմ սա է պատճառը, որ այդքան շատ գլուխներ ունի:

Դրանք դուրս են պրծնում ու հետո նախշը միանգամից խեղդում է դրանց, ու շուռ տալիս այնպես, որ աչքերը սպիտակում են . . .

Եթե այդ գլուխները ծածկվեին կամ գոնե հեռացվեին, այդ աստիճան վատ չէր լինի:

Կարծում եմ այդ կինը ցերեկները դուրս է գալիս:

Ու կասեմ՝ ինչու, միայն ձեզ՝ գաղտնաբար, ես նրան տեսել եմ:

Ես կարող եմ նրան տեսնել իմ ամեն մի պատուհանից:

Դա նույն կինն է, ես գիտե՛մ, քանի որ միշտ սողո՛ւմ է, իսկ կանայք հիմնականում ցերեկով չե՛ն սողում:

Ես տեսնում եմ նրան ծառերի տակ, երկար ճանապարհի վրա սողալիս, ու երբ կառք է գալիս, նա թաքնվում է մորենու թփերի ետևում:

Ես չեմ մեղադրում նրան: Հաստատ նվաստացուցիչ է, երբ ցերեկով քեզ սողալիս են բռնում:

Ես միշտ դուռը կողպում եմ, երբ ցերեկով սողում եմ: Գիշերը չեմ կարող, քանի որ գիտեմ՝ Չոնը միանգամից ինչ-որ բաներ կկասկածի:

Ու Չոնը հիմա այնքան տարօրինակ է դարձել, որ չեմ ուզում նրան նյարդայնացնել: Երանի ուրիշ սենյակ տեղափոխվեր: Բացի այդ, չեմ ուզում, որ ինձնից բացի մեկ ուրիշն այդ կնոջն ազատի գիշերը:

Հաճախ մտածում եմ, հնարավո՞ր է արդյոք նրան բոլոր պատուհաններից միաժամանակ տեսնել:

Բայց որքան էլ արագ շրջվեմ, միայն հերթով եմ կարողանում տեսնել՝ մի պատուհանից մյուսը:

Ու չնայած միշտ տեսնում եմ նրան, նա ավելի արագ է կարողանում սողալ, քան ես հասցնում եմ շրջվել:

Երբեմն նրան հետևել եմ բաց բնության գրկում՝ քամուց քշվող ամպերի ստվերներից ավելի արագ սողալիս:

Այ, եթե կարելի լիներ ներքին նախշն ազատել վերինից: Այսինքն՝ քիչ-քիչ փորձել դա անել:

Մի ուրիշ ծիծաղելի բան էլ եմ հայտնաբերել, բայց այս անգամ չեմ ասելու՝ ինչ է: Այդքան էլ լավ չէ մարդկանց վստահելը:

Ընդամենը երկու օր մնաց, որ հասցնեմ այս պաստառը պոկել, ու ինձ թվում է Ջոնը գլխի է ընկնում: Հայացքը դուրս չի գալիս

Ու լսել եմ, թե ինչպես էր Ջեննիին իմ մասին մասնագիտական հարցերով ողողել: Ջեննին գեկուցելու ահագին բան ուներ:

Ասաց, որ ցերեկները շատ եմ քնում:

Ջոնը գիտի, որ գիշերները ես այդքան էլ լավ չեմ քնում, չնայած իմ այդքան հանգիստ պահվածքին:

Հետո ինձ ամեն տեսակի հարցեր տվեց՝ ձևանալով սիրալի ու հոգատար:

Կարծես չեմ տեսնում, թե մտքին ինչ կա:

Ամենևին չեմ զարմանում, որ այսպես է իրեն պահում՝ երեք ամիս այս պաստառի տակ քնելուց հետո:

Դա միայն ինձ է հետաքրքում, բայց ես վստահ եմ, որ Ջոնն ու Ջեննին դրա գաղտնի ազդեցության տակ են:

Հուռա՛: Այսօր վերջին օրն է, բայց կհասցնեմ: Ջոնը քաղաքում է մնալու գիշերը, ու մինչև երեկո հաստատ չի գա:

Ջեննին ուզում էր հետս նույն սենյակում քնել՝ խորամանկը: Բայց նրան հավատացրի, որ գիշերը ավելի լավ կհանգստանամ, եթե մենակ լինեմ:

Դա խելացի քայլ էր, քանի որ ես ընդհանրապես մենակ չեի: Հենց լուսինը դուրս եկավ, այդ խեղճ արարածը սկսեց սողալ ու նախշը ցնցել: Միանգամից վեր կացա ու վազեցի օգնության:

Ես քաշում էի ու նա ցնցում էր, ես էի ցնցում, ու նա քաշում էր, ու մինչ առավոտ մենք այդ պաստառից մի քանի մետր պոկեցինք:

Գլխիս բարձրության հասնող ու սենյակի ամբողջ երկայնքով ձգվող մի շերտ:

Ու երբ արևը երևաց, ու այդ սարսափելի նախշը սկսեց վրաս ծիծաղել, ես հայտարարեցի, որ այսօր ամբողջը պոկելու եմ:

Մենք վաղն ենք մեկնում, ու իմ կահույքն իջեցնում են ներքև, որպեսզի ամեն ինչ թողնեն ինչպես նախկինում էր:

Ջեննին գարմանքով նայեց պատին, բայց ես ուրախ ասացի, որ այդ չարաբաստիկ ապրանքի հանդեպ ունեցածս դիպից եմ արել:

Նա ծիծաղեց՝ ասելով, որ ինքն էլ դեմ չէր լինի դա անել, բայց ես չպետք է հոգնեմ:

Օ՛, ինչպես ինքն իրեն մատնեց այս անգամ:

Բայց ես այստեղ եմ, ու ո՛չ մի կենդանի էակ ինձնից բացի չի դիպչի այս թղթին:

Նա փորձեց ինձ սենյակից դուրս հանել, դա շա՛տ բացահայտ էր: Բայց ասացի, որ հիմա այստեղ այնքան հանգիստ, դատարկ ու մաքուր է, որ ես կուզենայի պառկել ու որքան հնարավոր է քնել: Ու ընթրիքի ժամին էլ չարթնացնեն ինձ. երբ զարթնեի, ձայն կտայի:

Ու այսպիսով նա գնացել է, ծառայողներն էլ են գնացել, իրերն էլ չկան, ու բացի տեղում գամված մահճակալից ու վրայի ներքնակից, որ գտել էինք այստեղ, ուրիշ ոչինչ չի մնացել:

Այս գիշեր ներքևում պետք է քնենք, ու առավոտյան գնանք:

Սկսում եմ վայելել այս սենյակը. հիմա այն կրկին դատարկ է:

Ինչպե՛ս են այդ երեխաներն այստեղ ամեն ինչ պոկոտել:

Մահճակալի կմախքը բավականին կրծոտված է:

Բայց պետք է գործի անցնեմ:

Դուռը կողպել եմ ու բանալին շարտել դուրս, դեպի դիմացի ուղին:

Ես չեմ ուզում դուրս գալ, ու ոչ էլ ուզում եմ, որ ներս գան, մինչև Ջոնի գալուստը:

Ուզում եմ ապշեցնել նրան:

Այստեղ նույնիսկ պարան ունեմ, որը Ջեննին չի գտել: Եթե այդ կինը փորձի դուրս պրծնել ու փախչել, ես նրան կկապեմ:

Բայց մոռացել էի, որ շատ բարձր տեղերին առանց ինչ-որ բանի վրա կանգնելու չեմ կարողանա հասնել: Այս մահճակալը չի՛ շարժվի:

Փորձեցի բարձրացնել ու հրել այն մինչև ուժասպառ եղաի, ու հետո այնպես բարկացա, որ անկյունից մի փոքր կտոր կծեցի, բայց աստամներս ցավեցրի:

Հետո պոկեցի այն ամբողջ հատվածը, որին գետնին կանգնած հասնում էի: Սարսափելի կաշուն է, ու նախշը դրանից հրճվանքի մեջ է:: Բոլոր այդ խեղդված գլուխներն, ու դուրս պրծած աչքերն, ու ճոճվող բորբոսը հեզանքից ոռնում էին:

Այնքան են բարկանում, որ կարող է դիմեմ հուսահատ քայլի: Պատուհանից դուրս նետվելը սքանչելի վարժություն կլիներ, բայց ճաղերը չափից դուրս ամուր են՝ փորձելն անիմաստ է:

Բացի դրանից ես դա չեի անի: Իհարկե ո՛չ: Գիտեմ, որ այդպիսի քայլն անվայել է ու սխալ կհասկացվի:

Նույնիսկ պատուհանից դուրս նայելն է անդուր, այնքան շատ են այդ սողացող կանայք, ու այնքան արագ են սողում:

Հետաքրքիր է, նրանք բոլորն իմ պես այդ պաստառի՞ց են դուրս եկել:

Բայց ես ապահով կապված եմ իմ լավ թաքցրած պարանով . . . փողոցում սողալիս ինձ հաստա՛տ չեք տեսնի:

Կարծում եմ պետք է այդ նախշի ետևն անցնեմ, երբ գիշերը գա, և դա բարդ է:

Այնքան հաճելի է այս մեծ սենյակում ազատ լինելն ու իմ ուզած ձևով սողալը:

Չե՛մ ուզում դուրս գնալ: Չե՛մ գնալու, նույնիսկ եթե Ջեննին խնդրի:

Դրսում ստիպված պետք է գետնին սողաս, իսկ այնտեղ ամեն ինչ դեղինի փոխարեն կանաչ է:

Բայց այստեղ ես կարող եմ սահուն սողալ հատակի վրայով, և ուսս հավում է ճիշտ այդ մրոտված երկար հետքին, այնպես որ ուղղությունս չկորցնեմ:

Ահա և Ջոնը դռան մոտ:

Անիմաստ է, երիտասարդ, չես կարող բացել:

Ինչպե՛ս է գոռում ու հարվածում:

Հիմա էլ կացնի հետևից ուղարկեց:

Ափսոսք կլինի այս գեղեցիկ դուռը ջարդելը:

- Ջո՛ն, սիրելիս, - ամենանուրբ ձայնովս ասացի, - Բանալին ներքևի մուտքի մոտ է,

այլանտանի տերևի տակ:

Դա մի քանի վայրկյանով նրան լռեցրեց:

Հետո նա ասաց՝ իսկապես շատ հանգիստ ձևով.

-Դուռը բաց, սիրելի՛ս:

-Չե՛մ կարող, - ասացի, - բանալին ներքևի դռան մոտ է, տերևի տակ:

Ու հետո մի քանի անգամ կրկնեցի, շատ հանգիստ ու դանդաղ, ու այնքան հանախ, որ ստիպված եղավ զնայ ու տեսնել, ու իհարկե գտավ, ու ներս մտավ: Հենց մուտքի մոտ կանգ առավ:

-Ի՞նչ է պատահել, - գոռաց, - ի սեր աստծո, ի՞նչ ես անում:

Շարունակեցի նույն ձևով սողալ, բայց ուսիս վրայով նրան նայեցի:

-Վերջապես դո՛ւրս պրծա, - ասացի, - քեզ ու Ջեյնին հակառակ: Ու այդ պատտառն էլ եմ պոկել, որ չկարողանաս ինձ ետ մցնել:

Հիմա ինչո՞ւ պետք է այդ մարդն ուշաթափվեր: Բայց ուշաթափվեց ու հենց պատի մոտ՝ իմ ճանապարհին, այնպես, որ ստիպված էի ամեն անգամ նրա վրայով սողալ:

Անգլերենից թարգմանեց Աննա Գրիգորյանը